

Kulturno-povijesno nasljeđe Dvigrada

Petrić, Nikolina

Undergraduate thesis / Završni rad

2015

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:905847>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-15**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za ekonomiju i turizam
„Dr. Mijo Mirković“

NIKOLINA PETRIĆ

KULTURNO-POVIJESNO NASLJEĐE
DVIGRADA

Završni rad

Pula, rujan 2015.

**Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za ekonomiju i turizam
„Dr. Mijo Mirković“**

NIKOLINA PETRIĆ

**KULTURNO-POVIJESNO NASLJEĐE
DVIGRADA**

Završni rad

Studentica: Nikolina Petrić

Broj indeksa: 449-KT

Studijski smjer: Kultura i turizam

Kolegij: Kulturno-povijesni spomenici

Mentor: Dr. sc. Slaven Bertoša, redoviti profesor u trajnom zvanju

Pula, rujan 2015.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana *Nikolina Petrić*, kandidatkinja za prvostupnika *Kulture i turizma* ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

U Puli, 29. 09. 2015.

Student:

SADRŽAJ

UVOD.....	1
1. OPĆENITO O DVIGRADU.....	3
1.1. Karakteristike grada.....	4
2. KULTURNO-POVIJESNO NASLJEĐE DVIGRADA.....	5
2.1. Povijest Dvigrada.....	5
2.2. Antroponimija dvigradskog područja od 1400. do 1750.....	6
2.3. Sakralni objekti.....	8
2.3.1. Crkva sv. Sofije.....	8
2.3.2. Crkva sv. Marije od Lakuća.....	10
2.3.3. Crkva sv. Petronile.....	11
2.3.4. Crkva sv. Ilije.....	11
2.3.5. Crkva sv. Mihovila.....	11
2.3.6. Crkva sv. Petra.....	11
2.3.7. Crkva sv. Spasa.....	12
2.4. Dvigradski statut.....	12
2.4.1. Rukopisi.....	13
2.4.2. Značajke jezika i pisma.....	14
2.4.3. Načela priređivanja statuta.....	14
2.4.4. Pravna norma „Biti Dvegrajcem“.....	15
2.5. Legende o Dvigradu.....	16
2.5.1. Legenda o osnutku grada.....	17
2.5.2. Legenda o kugi.....	17
2.5.3. Legenda o zakopanom blagu.....	17
2.5.4. Legenda o Henryju Morganu.....	18
3. PRIMJER DOBRE PRAKSE ZA RAZVOJ KULTURNOG TURIZMA.....	18
3.1. Manifestacija Morganovo blago.....	19
3.2. Udruga Dvegrajci.....	20
ZAKLJUČAK.....	21
POPIS LITERATURE.....	22
POPIS SLIKA.....	24
SAŽETAK.....	25
SUMMARY.....	26

UVOD

Napuštanje Dvigrada je postalo definitivno u 17. stoljeću nakon Uskočkog rata i haranja zaraznih bolesti. Dragocjenosti su prebačene u Poreč, Mrgane i druga mjesta okolice, a ponajviše u Kanfanar. Pokretni spomenici različitih epoha dospjeli su i do Venecije, u zbirku Porečke biskupije, u Zavičajni muzej Poreštine, u Zavičajni muzej u Rovinju, a od arheološke građe ponajviše u puljski Arheološki muzej Istre (Baldini, 1998).

Kulturno-povijesno nasljeđe Dvigrada je vrlo bogato i do danas poprilično očuvano, bitno ga je samo znati iskoristiti i predstaviti u jednu dobru cjelinu i priču te ponuditi je kao proizvod. Ovaj rad se temelji upravo na tome, prikazati bogatstvo povijesti i nasljeđa koje nam nude ove drevne ruševine i najbliža okolica te na temelju primjera dobre prakse predstaviti Dvigrad kao mjesto koje ima potencijala za razvoj kulturnog, odnosno manifestacijskog turizma.

Metodologija izrade ovoga rada je prije svega upoznavanje sa temom i postavljanje problema, zatim prikupljanje podataka o temi koja se proučava te koordinacija i interpretacija podataka. Nakon toga slijedilo je postavljanje hipoteze i izbor radnih hipoteza te dokazivanje radnih hipoteza. Nakon ovih faza donesen je zaključak i preporuka te opis rezultata istraživanja.

U posljednje vrijeme svjedoci smo postupnih promjena društvenog odnosa prema kulturno-povijesnom nasljeđu. Iskazuje se to u povećanom zanimanju i potrebi za očuvanjem kulturne baštine, identiteta i kontinuiteta života na ovim prostorima. Kultura i kulturna baština pridonose atraktivnosti turističke destinacije pa su prema tome često i preduvjet turističkog odabira.

U prvom dijelu rada navedene su opće informacije i karakteristike grada Dvigrada. Ukratko je predstavljen kao drevni grad sa svojim ostacima zidina i spomenika koji ga danas čine povijesnim lokalitetom.

U drugom dijelu rada jezgrovito je prikazano kulturno-povijesno nasljeđe Dvigrada, na način da je podijeljeno u potpoglavlja. Poseban akcent stavljen je na povijest grada, antroponimiju stanovništva na tom području od 1400. do 1750., sakralne objekte koji i danas obogaćuju

nasljeđe i pridonose urbanoj cjelini grada, dvigradski statut koji je danas jedan od najvrjednijih vrela koje je Dvigrad ostavio iza sebe te na temelju kojeg se može spoznati i osjetiti život Dvegrajaca prije šesto godina. Posljednje potpoglavlje posvećeno je dvigradskim legendama koje već stoljećima čine dio osebujnog dvigradskog imaginarija.

U posljednjem poglavlju naveden je primjer dobre prakse za razvoj kulturnog turizma, odnosno manifestacijskog turizma projekta Istra Inspirit, koji svojim programom Morganovo blago oživljava tradiciju, vjerovanja, kulturu i običaje ondašnjih stanovnika Dvigrada i prenosi ih na buduće generacije, što rezultira održavanju lokalnog i razvojem prepoznatljivosti unutar turizma.

1. OPĆENITO O DVIGRADU

Nad širokom rijekom koja je nekoć vijugala dolinom, bila su još u ilirsko doba na dva susjedna brijega podignuta dva grada. Bila su to prapovijesna utvrđenja obzidana suhozidom, što je tipično za brončano i kasnije željezno doba.

Dva grada, gradine ili casteljeri spominju se u dokumentima pod imenima *Parentino* i *Moncastello*. Hrvati u Istri zvali su ih oduvijek zajedničkim imenom Dvigrad, a Talijani *Duecastelli*. U hrvatskom nazivu Dvigrad primjećujemo ikavštinu u duhu istarskog govora, jer bi književnim jezikom bilo Dva grada ili Dvograd (Ivančević, 1997, 26).

Dok su svjedoci u listini Istarski razvod upotrebljavali naziv *Dvejugrad*, novodošli kolonisti nazivaju ovu utvrdi Stari Grad, jer je druga utvrda, napuštena još u ranom srednjem vijeku, tada bila već sasvim nestala. Službeno se mjesto i dalje zvalo *Due Castelli*, jer su taj naziv forsirale crkva i ondašnja feudalna vlast podržavajući tradiciju službenih dokumenata pisanih latinskim i talijanskim jezikom. Budući da hrvatski jezik nije bio službeni nije mogao prevladati naziv Stari Grad i pored toga što su matične knjige i ostale akte dvigradskog kaptola vodili mnogi domaći ljudi kojima je lokalni naziv grada bio poznat (Bertoša, 1969, 179).

Život u jednom od dva grada zamro je već početkom ranog srednjeg vijeka, tako da je samo u imenu onog drugog sačuvano sjećanje na izvorno dvojstvo. Dvigrad je bio trajno naseljen i razvijao se do XVII. stoljeća kada je gotovo sve stanovnike umorila kuga, tako da su malobrojni preživjeli i napustili grad 1631. i osnovali oko dva kilometra istočno novo naselje, današnji Kanfanar.

Završetak rijeke poznat je danas kao dugi, uski i blago valoviti Limski kanal ili Limska draga. Rijeka je ostavila neizbrisiv trag te se u prostoru pod Dvigradom, gledajući iz zraka, i danas vidi njen vijugavi tijek, samo što je u čitavoj širini prekriven raznobojnim pravokutnicima obrađenih polja, koji se prostiru između zelenih brežuljaka.

Nakon iseljenja stanovnika, u Dvigradu su se kuće i zidine s vremenom urušavale, a sve je zaraslo u korov i grmlje.

Danas se može prošetati njegovim popločanim ulicama, dijelom uklesanim u živu stijenu, može se doživjeti usnuli grad među stršećim zidovima, s kamenim okvirima prozora i vrata, ostacima svodova, te otkrivati među ruševinama ostatke nekadašnjih kuća i palača (slika 1). Unutar zidina grada može se nabrojati više od dvije stotine kuća, a mnoge su također izgrađene neposredno na živoj stijeni kamenog brijega (Ivančević, 1997).

Slika 1. Stari grad Dvigrad

(Izvor: Autoričina fotografija)

Na prvoj slici mogu se vidjeti ostatci zidina i očuvana kula starog grada Dvigrada, dok se na sljedećoj slici vidi unutrašnjost grada i ostatci crkve Sv. Sofije koja se opisuje u jednom od idućih poglavlja.

1.1. Karakteristike grada

Grad je opasan dvostrukim obrambenim zidinama, međusobno povezanim trima gradskim vratima. U sklopu unutarnjega zida nalaze se tri kule, koje su u sadašnjem obliku izgrađene tijekom 14. stoljeća.

Središnjim dijelom naselja, koji je ujedno i njegova najviša točka, dominira crkva sv. Sofije. Zapadno od bazilike nalazi se niz prostorija vezanih za fortifikacijski sustav, a služile su za smještaj vojne posade. Jugozapadni dio naselja čini obrtnička zona, dok je ostali dio popunjen uglavnom stambenim prostorima. Kasnoantičko i ranosrednjovjekovno groblje koje je pripadalo naselju nalazilo se uz crkvicu sv. Petra na lokalitetu Kacavanac južno od

Dvigrada. Novije groblje, koje je i danas u funkciji, nalazi se podno sjeverne dvigradske padine uz crkvu sv. Marije od Lakuća.

U srednjovjekovnom razdoblju na području Dvigrada nalazilo se više od 20 crkava, od kojih su očuvane samo neke. Romanička kapela sv. Ilije nalazi se istočno od Dvigrada. Na groblju u Ladićima nalazi se romanička crkva sv. Siksta, sa zvonikom na sjeverozapadnom uglu. Na sjevernoj strani Ladića nalaze se ruševine ranokršćanske crkve sv. Justa. Ranoromanička crkva sv. Agate je između Vidulina i Kanfanara. Zapadno od nje nalaze se ostatci romaničke crkve sv. Jakova, uz koju je prema povijesnim izvorima prolazila granica između teritorija Dvigrada i Žminja.

Važnu ulogu u povijesti Dvigrada imali su i benediktinci, čiji je red na dvigradskom teritoriju počeo djelovati u drugoj polovici 10. stoljeća. Osim izgradnje nekoliko samostana, među kojima je najvažniji sv. Petronila, benediktinci su oživjeli taj prostor kultivirajući napuštene terene. Ruševine samostanske crkve nalaze se uz cestu za Kanfanar. U temeljima je očuvana i crkva benediktinskog samostana sv. Petra u Okovima u Fratriji u Ulišićevoj Stanciji južno od Barata, a pripada rijetkim primjerima romaničkih crkava s trima polukružnim apsidama (<http://istra.lzmk.hr>).

2. KULTURNO-POVIJESNO NASLJEĐE DVIGRADA

S obzirom na bogato kulturno-povijesno nasljeđe koje Dvigrad nudi, ovo poglavlje posvećeno je povijesti i vrijednostima koje je grad ostavio iza sebe, od povijesti, sakralnih objekata, dvigradskog statuta, legendi koje su i danas od koristi znatiželjnim povjesničarima i mnogim drugima.

2.1. Povijest Dvigrada

Zahvaljujući vrlo dobrom strateškom položaju, blizini vode i obilju plodnoga tla, područje je naseljeno već u prapovijesti. Arheološki nalazi potvrđuju kontinuitet naseljenosti Dvigrada u antici. Iz toga doba pronađena je keramika, oružje, predmeti svakodnevne upotrebe, numizmatika te epigrafski spomenici. U to doba naselje je uključeno u sustav obrane sjeverne granice puljskog agera. Podno dvigradskih zidina uočeni su i tragovi antičkog puta koji je od Pule preko Bala i Dvigrada vodio u unutrašnjost Istre.

Nakon višestrukih epidemija bubonske kuge potkraj 6. i početkom 7. stoljeća naseljavaju se prve slavenske skupine. U povijesnim izvorima Dvigrad se prvi put spominje 879., kada umjesto Puljske biskupije jurisdikciju nad dvigradskom crkvom dobiva akvilejski patrijarh. Patrijarsi preko svojih feudalnih ovlasti utječu na javni i administrativni život grada nekoliko sljedećih stoljeća (<http://www.istrapedia.hr>).

Potkraj 13. stoljeća posjed nad Dvigradom dobivaju grofovi Gorički, a patrijarh je prisutan samo kao nominalna vlast. Tijekom 13. stoljeća postupno se mijenja etnička struktura stanovništva dvigradskog područja, pa unatoč većem priljevu germanskog stanovništva dominantan uskoro postaje slavenski etnik.

Tijekom 14. stoljeća sve je veći utjecaj Mletačke Republike, ali ona administrativnu vlast preuzima tek 1413., kada je donesen Statut Dvigradskoga komuna, kojim je stvarno ukinuta patrijarhova vlast. Nakon razdoblja napretka pod mletačkom upravom, potkraj 14. stoljeća dolazi do nove epidemije kuge, a na početku 16. stoljeća i malarije. Istodobno pristiže novi val doseljenika, uglavnom izbjeglica pred osmanskim osvajanjima iz Zagore i Hercegovine.

U vrijeme Uskočkog rata između Venecije i Austrije, Dvigrad 1615. odolijeva višednevnoj opsadi, ali uništena su okolna sela. Zbog takvih su se prilika stanovnici postupno iseljavali u okolna područja. Oko sredine 17. stoljeća u Dvigradu živi svega nekoliko obitelji. Napuštanje crkve sv. Sofije 1714. i preseljenje župe u Kanfanar značilo je i konačan kraj kaštela (<http://www.istrapedia.hr>).

2.2. Antroponimija dvigradskog područja od 1400. do 1750.

Ovo potpoglavlje prikazuje podrijetlo i sastav stanovništva dvigradskog područja u prošlosti.

Dok prvih stotinu godina mletačke vlasti predstavlja razdoblje relativnog napretka dvigradske općine, od druge polovice XIV. st. kužne pošasti i mnogobrojni ratni sukobi dovode ovo područje do depopulacije. Istovremeno započinje nova snažna kolonizacija Hrvata na teritorij Dvigrada, potpomognuta nastojanjem Venecije da znatnim olakšicama privuče što više stanovništva u Istru. Ona je u tome i uspjela, jednako kod onih doseljenika koje je na svoj

trošak prevozila brodovima iz Dalmacije, Hrvatskog primorja i otoka, kao i kod onih koji su sami dolazili na njezin teritorij.

Tako se od sredine XIV. do sredine XVII st. vršilo popunjavanje, a znatnim dijelom i izmjenjivanje starosjedilačkog s novodošlim hrvatskim elementom. Ova se tvrdnja može potkrijepiti primjerom iz dokumenta o sporu između građana Dvigrada i novih stanovnika datiranim 1584. godinom (Bertoša, 1969).

U ispravi se potpisani svjedoci dijele na one koji se nazivaju *habitatori di questa Terra* i na one koji nose atribut *Agenti, et interuenienti la Spetabil Comunita di questo Castello*. Stanovnici teritorija, dakle oni koji su živjeli izvan gradskih zidina, svi su bili Hrvati i to novi doseljenici kojima je mletačka uprava dodijelila zemlju i pomogla im da podignu nastambe, pa od tada i datira postanak naselja Vladići, Dragozeti i Dobravci koje raniji izvori ne spominju.

No i među građanima spominju se hrvatska prezimena, a na kraju isprave, među prisutnima još i prezime Kostović, Pjanić i Korljević, pa sve to upućuje na zaključak da je već tada hrvatski element bio najbrojniji u Dvigradu i na njegovom području.

Prolazeći ovuda sredinom XVII. st., novigradski je biskup G. F. Tomasini zapisao da se stanovništvo bavi poljoprivredom i odijeva po slavenskom običaju. Nestajanje dijela starosjedilačkog hrvatskog stanovništva i pojava novog ogleda se i u promjeni naziva stare dvigradske utvrde.

Mnoga se romanska prezimena slaveniziraju, a njihovi nosioci pohrvaćuju, stapajući se sa sredinom u kojoj su živjeli. To se dogodilo mnogim kolonima iz talijanske pokrajine Karnije, sitnim obrtnicima i trgovcima koji su se naselili na ovom području.

Antroponimi dvigradskog teritorija ukazuju na veliku fluktuaciju stanovništva u doba mletačke vladavine. Priljev stanovništva na dvigradsko područje nastavlja se i poslije stabilizacije prilika, ali je od tada tendencija stalnog naseljavanja bila daleko izrazitija. Od 768 prezimena nabrojanih u maticama i ostaloj građi, očuvalo se do 1945. njih 370 i to pretežito onih koja se u ovom kraju pojavljuju približno od 1650. do 1750., dok je 198 prezimena, uglavnom starijih, nestalo tijekom vremena. Bilješke uz prezimena često

omogućuju određivanje pravaca, pa i lokaliteta iz kojih se stanovništvo naseljavalo na područje Dvigrada. Najviše je doseljenika bilo iz susjedne Pazinske knežije, a zatim iz raznih dijelova mletačke Istre (Bertoša, 1969).

2.3. Sakralni objekti

Inventar dvigradskih crkava iz 1391. koji je dao sastaviti porečki biskup *Ioanne Lombardo*, otkriva nam koliko je crkava Dvigrad imao na svojem teritoriju u to vrijeme. Zbrajajući te crkve, one koje su nastale nakon te godine i one koje do te godine više nisu postojale, doznaje se poprilično uvjerljiv zbroj svih crkava (Meden, 2011, 63).

Kada se zbroje sve crkve koje su postojale i one koje još postoje dobivamo broj od 41 crkve. Danas župa broji 11 crkava u kojima se vrši služba i dvije još stojeće u kojima se ona ne vrši (Meden, 2011, 72).

U ovome poglavlju navedeni su podatci sakralnih objekata i njihovih ostataka, koji se nalaze unutar starog grada Dvigrada i u njegovoj najbližoj okolini.

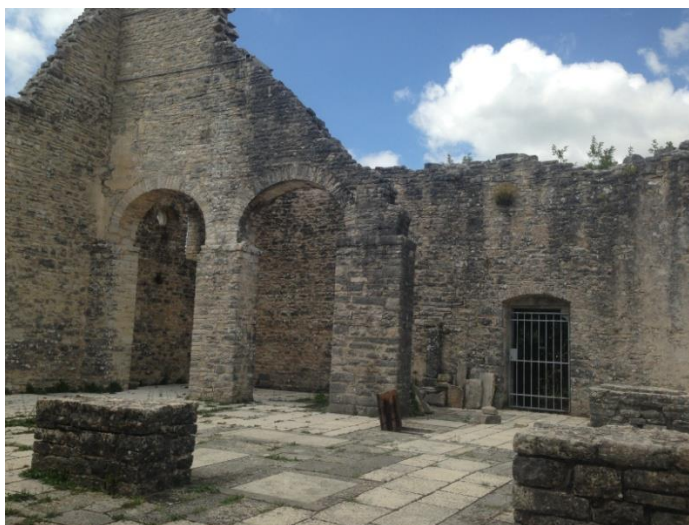
2.3.1. Crkva sv. Sofije

Istraživanjima je utvrđeno nekoliko građevnih faza crkve. U najstarijoj ranokršćanskoj fazi, crkva je bila jednobrodna zgrada s upisanom polukružnom apsidom.

Potkraj 8. stoljeća svetišni se prostor dograđuje te on dobiva tri upisane polukružne apside. U isto vrijeme crkva je oslikana freskama, a nešto poslije, u 9. i 10. Stoljeću, s južne su strane dograđeni kapela i zvonik.

Svoj sadašnji izgled trobrodnoga zdanja s trima polukružnim upisanim apsidama crkva dobiva u doba romanike tj. u 13. stoljeću (slika 2).

Slika 2. Ostatci crkve sv. Sofije u Dvigradu

(Izvor: Autoričina fotografija)

Tijekom 14. stoljeća na sjevernoj strani je dograđena sakristija. Gotičkom razdoblju pripada i šesterostrana, reljefno ukrašena propovijedaonica koja se danas nalazi u župnoj crkvi sv. Silvestra u Kanfanaru (<http://www.dvegrajci.hr>).

Ispred crkve nalazio se glavni gradski trg, okružen reprezentativnim zgradama kao što je gradska palača na istočnoj strani i prostori koji su pripadali kaptolu na zapadnoj strani.

Zvonik crkve je bio s južne strane, desno od južnog ulaza i imao je oblik kule. Početkom XIX. st. srušio joj se krov i crkva je doživjela sudbinu Dvigrada.

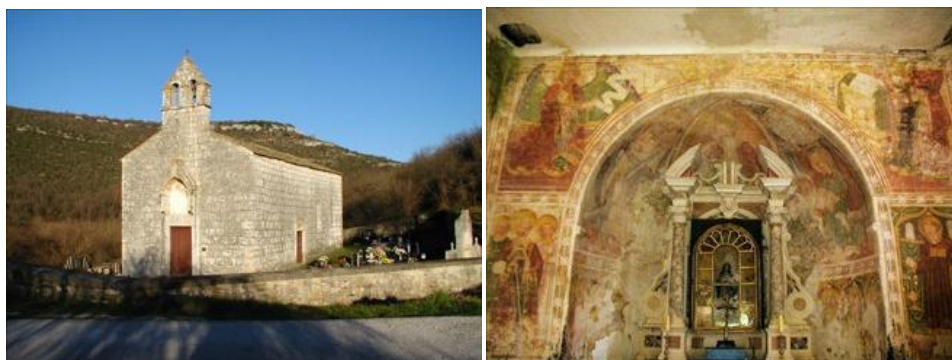
Iz crkve je nestalo ili je pokradeno dosta namještaja kao što je kameni sarkofag s moćima svetih Vetora i Korone, oktogonalna krstionica s pregradom na kojoj je bila uklesana godina 770., druga krstionica iz XIII. st., oltar, kipovi, reljefi, stupovi od grčkog mramora i drugi vrijedni dijelovi. Dio sačuvanog materijala, namještaja i fresaka pohranjen je u Arheološkom muzeju Istre u Puli, a manji dio u Rovinju (Meden, 2011, 66).

2.3.2. Crkva sv. Marije od Lakuća

Podno Dvigrada uz cestu, unutar malog groblja, stoji bratovštinska jednobrodna romanička crkva Majke Božje s upisanom apsidom (slika 3). U ono vrijeme nalazila se u blizini duboke lokve te je nazvana „od lokve“ ili „el laguccio“, pa joj otuda iskrivljeni atribut „lakuć“ (Meden, 2011).

Crkva sv. Marije od Lakuća podignuta je tijekom 14. st. u prijelaznoj fazi romanike i gotike, a u naravi je jednostavna crkva s upisanom polukružnom apsidom u masivnom zidu i preslicom na vrhu ulaznog pročelja. Najveća su vrijednost crkve gotičke freske, rad koji Fučić pripisuje "Šarenom majstoru", a datira ih između 1470. i 1483. (www.kanfanar.hr).

Slika 3. Crkva sv. Marije od Lakuća i unutrašnjost crkve

Izvor: (<http://www.kanfanar.hr/kultura/crkve>, 2. rujna 2015.)

U crkvu se ulazi na sporedna južna vrata i na glavna zapadna iznad kojih je uzidan baldahin unutar kojeg je oslikana Majka Božja koja ispod svoga plašta štiti žitelje Dvigrada.

U donjem dijelu apside, kao stupovi crkve odvojeni u gotičkim forama, stoji dvanaest apostola. Poviše njih su naslikana četiri simbola evanđelista, dok počasno mjesto u mandorli prikazuje Krista u slavi, kojemu sa strane stoje sunce i mjesec. Po freskama u svetištu i apside ima dosta grafita, na glagoljici i gotici.

Na podu crkve postoje rake s uklesanim imenima istaknutih pokopanih članova bratovštine i godinama, koje nam govore da se tu i nakon što je Dvigrad napušten, rad bratovštine nastavljao. Ova se crkva nalazi na popisu dvigradskih crkava iz 1391. pa se može

pretpostaviti da je crkva iz XII. ili XIII. st., a freske iz XV st., kao što je gore već navedeno (Meden, 2011, 65).

2.3.3. Crkva sv. Petronile

Ostatci crkve se nalaze s lijeve strane uz cestu Kanfanar-Dvigrad. Izgrađena je u 13. stoljeću vjerojatno na mjestu starije crkve i samostana iz 10 st. U zidu crkve ugrađen je ulomak predromaničke grede, a na vanjskoj strani južnog zida nalazio se reljef koji bi trebao biti predromanički. Crkva je bila trobrodna s vanjskom četvrtastom apsidom. S vanjske strane zidova su lezene. Uz južni zid ostatci su relativno dobro sačuvane cisterne. Samostan se zadnji put spominje 1410. kada u njemu boravi i radi zadnji fratar. U crkvi se i nakon gašenja samostana koji se urušio, nastavilo misiti do prvih godina 1700., kada je krov pao, a Kanfanarci su njenu unutrašnjost prenamijenili u mjesto pokopa. Groblje je služilo do 1893. i do izgradnje sadašnjeg groblja.

2.3.4. Crkva sv. Ilije

Crkvica sv. Ilije je šiljastog stropa, s bočnim nišama i već pomalo oštećenim krovom od kamenih škrlja, a nalazi se u Dragi, na uzvišenju istočno od Dvigrada. Na nadvratnom kamenu iznad ulaznih vrata uklesana je godina 1452., a na svetišnom zidu oko apside naziru se tragovi barokno oslikanog baldahina (Meden, 2011).

2.3.5. Crkva sv. Mihovila

Ne postoji puno podataka o ovoj crkvi, ali se pretpostavlja da se nalazila na Krugu sv. Anđela kod Dvigrada. Bernardo Schiavuzzi navodi da je tu bila crkvica sv. Mihovila, no te tvrdnje još nisu utemeljene.

2.3.6. Crkva sv. Petra

Ostatci temelja grobljanske crkve nalaze se nasuprot Dvigradu ponad padine zvane Kacavanac. Ima formu baziličice te izgrađena je u V. stoljeću, a proširena je u IX. stoljeću. Oko i niže crkve nalazilo se staro dvigradsko groblje.

2.3.7. Crkva sv. Spasa

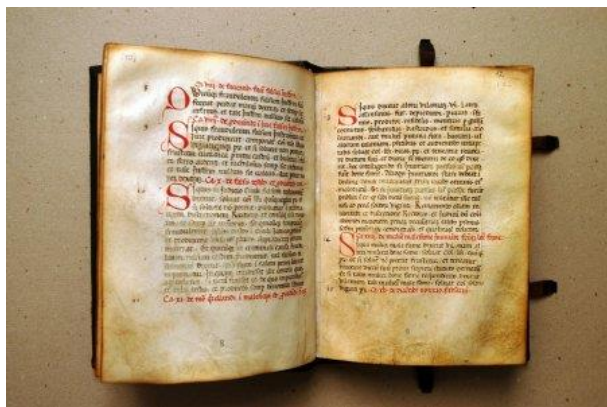
Nalazi se ponad Dvigrada i crkve sv. Antona. Urušeni su ostatci crkve na terasi, čiji rub drži zid od velikih neobrađenih blokova kamena. Prema vidljivim ostacima pretpostavlja se da je imala upisanu apsidu jer je istočni zid debeo oko 2 metra. Postojala je još 1775., a 1801. je bila u potpunosti srušena (Meden, 2011).

2.4. Dvigradski statut

Statut ovoga srednjovjekovnoga grada je prvorazredni izvor za proučavanje pravnih normi i vrela koja nam približavaju svakodnevni život u prošlosti te iz kojih se može spoznati i osjetiti život Dvegrajaca prije šesto godina.

U njemu se nalaze obavijesti od obiteljskih odnosa do poljoprivrede i izgradnje, od prava i dužnosti nositelja javne vlasti do primjene mjera (slika 4).

Slika 4. Dvigradski statut

(Izvor: <http://www.istrapedia.hr/hrv/608/dvigrad/istra-foto/>, 3. rujna 2015.)

Dvigradski statut je prvi put na latinskom jeziku objavio Mirko Zjačić. Njegov rad sadrži jedino latinsku transkripciju popraćenu kratkim uvodnim napomenama. U proteklih pola stoljeća, sve do 2007., Statut nije bio ponovno izdan niti preveden, pa je time dugo ostao nepristupačan široj publici.

Sačuvano gradivo o starijoj dvigradskoj prošlosti relativno je skromno jer je arhivski materijal spaljen za Drugog svjetskog rata.

Statut govori o tome kako se živjelo u srednjem vijeku, kada je intenzivan „pravni promet“ u središte pozornosti stavljao profesionalnog bilježnika i kada se u Dvigrad doseljavalo mnogo ljudi u potrazi za boljim životom (Jelinčić, 2007).

2.4.1. Rukopisi

Danas su poznata dva rukopisa Dvigradskog statuta. Prvi je stariji prijepis na latinskome jeziku koji se čuva u Državnom arhivu u Pazinu. Drugi je talijanski prijevod koji je sačuvan u rukopisu, a danas je pohranjen u knjižnici Državnog arhiva u Trstu.

Latinski kodeks iz Državnog arhiva u Pazinu u 19. stoljeću pronašao je Cristoforo Tromba. Početkom 20. stoljeća čuvao se u arhivu u nastajanju pri Zemaljskom saboru markgrofovije Istre u Poreču, a kasnije je prenesen u Pokrajinsku knjižnicu u Puli. Za Drugog svjetskog rata odnesen je u Italiju. Nakon što je 1949. vraćen u zemlju, bio je pohranjen u Državnom arhivu u Rijeci. Kada su 1991. statuti istarskih gradova i općina vraćeni Državnom arhivu u Pazinu, vraćen je i rukopis Dvigradskog statuta na latinskom jeziku (Jelinčić, 2007).

Izvorno je sadržavao 63 pergamenska lista, a sam kodeks ima 57 listova, jer ih 6 nedostaje. Statut je prevezan 1930. u Veneciji. Pisan je vrlo lijepom knjižnom goticom bolonjskog tipa. Naslovi glava ispisani su crvenom tintom. Naknadno dopisane isprave pisane su kurzivnom goticom. Inicijali su izvedeni u većem mjerilu crvenom bojom.

Latinski rukopis može se datirati u početak 15. stoljeća, vjerojatno prije 1414. Kodeks sadrži niz sitnijih zapisa, bilježaka, oznaka i proba pera iz različitih razdoblja. Nekima od njih označava se sadržaj glave, upozorava na neko važno mjesto u tekstu, prepisuju riječi koje su u tekstu postale nečitljive ili slave Boga.

Talijanski rukopis iz Državnog arhiva u Trstu sadrži 68 folija. Tekst se proteže na fol. 1-65 i pisala ga je jedna osoba. Po svojstvima pisma rukopis bi mogao biti iz 17. stoljeća. Kazalo na fol. 66-68 pisala je druga osoba 1787. u Kanfanaru. Nekoliko listova je oštećeno i restaurirano. Većina listova ima izvornu folijaciju te rukopis ne sadrži dukale ni druge dodatke (Jelinčić, 2007).

2.4.2. Značajke jezika i pisma

Kroz latinski tekst Dvigradskog statuta mogu se pratiti jezične i pravopisne karakteristike. Pogodbene su rečenice uvijek pravilne, kao i ablativ apsolutni. Konjunktiv se uvijek pravilno rabi. U nekim slučajevima je pravilna uporaba, ali pogrešan oblik. Česte su nepravilnosti pri deklinaciji imenica i pridjeva. Pisanje nekih brojeva gotovo uvijek odstupa od klasičnog latiniteta. Na nekim mjestima gdje bi se očekivao singular stoji plural.

Glagolski oblici su često nepravilni. Redovita je kriva uporaba oblika futura II. te infinitiva prezenta aktivnog glagola. U odredbama uglavnom stoji aktiv, a rjeđe pasiv. Dublete su česte. U ortografiji je provedena monoftongizacija, nedosljedno se upotrebljavaju grafemi *u* i *v*, kao i sibilarno *-ti*. Zamjenica *nihil* i riječi u kojima se ona nalazi uvijek u sebi ima *c*. U nekim riječima ispred vokala dolazi *h*.

Često, kao i u ostalim tekstovima toga vremena, nalazimo genitivni oblik koji završava na *-ij*. Vrlo često se riječi koje treba pisati odvojeno pišu zajedno. Pisanje dvostrukih suglasnika u pravilu se ne poštuje, ali ima i iznimaka (Jelinčić, 2007).

2.4.3. Načela priređivanja statuta

Talijanski rukopis korišten je povremeno pri prevođenju, kada je smisao latinskog teksta bio nejasan. Iz njega su također transkribirane one glave koje su bile sadržane na listovima koji u latinskom rukopisu nedostaju.

Dukali i ostali prilozi poredani su kronološkim redom i objavljuju se iza teksta Statuta. Uz svaki se prilog nalazi regist. Sadržaj naslova glava zadržao je svoje izvorno mjesto, ispred statutarnog teksta. Sve su kratice razriješene. Poštivano je pisanje sibilarnog *ti* i monoftongizacija kao u izvorniku, dok je svaki grafem *u*, koji ima suglasničku vrijednost, prepisan kao *v*.

Sva vlastita imena i toponimi, i onda kada su u Statutu pisani malim početnim slovom, transkribirani su velikim slovom. Veliko početno slovo dobila su i imena mjeseci te nazivi za

dvigradsku zajednicu. Tome nasuprot, nazivi dužnosnika i službenika u izdanju su pisani malim početnim slovom, bez obzira kako stoji u rukopisu.

Budući da je interpunkcija u srednjem vijeku bila drukčija od današnje, mjestimice je izmijenjena kako bi suvremeni čitatelj mogao lakše pratiti smisao latinskog teksta. U prijevodu je interpunkcija unesena u skladu sa suvremenim pravopisnim pravilima ili po smislu (Jelinčić, 2007).

O dvigradskoj prošlosti nije mnogo poznato. Tijekom 17. stoljeća, kao posljedica Uskočkog rata i haranja kuge, ali i dugotrajnijih demografskih čimbenika i čestih epidemija malarije, grad je opustio i prepušten je urušavanju te je mletačka uprava pomalo od njega dignula ruke. Populacijski kontinuitet i crkveni identitet preuzeo je i nastavio Kanfanar, pa se može reći da je njegova općina na neki način nasljednik dvigradske zajednice (Jelinčić, 2007).

Statut ostaje jedno od najvrjednijih vrela iz kojih možemo spoznati i osjetiti život Dvegrajaca prije šestotinjak godina.

2.4.4. Pravna norma „biti Dvegrajcem“

Biti Dvegrajcem značilo je i snositi terete koje nameće život u zajednici, primjerice sudjelovati u stražarenju zidina, čišćenju lokava za napajanje stoke, prijevozu stvari i izvršavanju drugih radnih i novčanih obveza koje odredi uprava. Također, svatko se morao odazvati pozivu na oružje i gašenje požara. Osobni radovi teretili su samo kuće u kojima je bilo radno sposobnih muškaraca. Onaj tko se ne bi odazvao pozivu uprave za rad u korist zajednice, izlagao se globi.

Ako bi dvigradska općina nekoga slala u izaslanstvo, plaćala mu je paušalnu dnevnicu za popudbinu i troškove konja, brodarinu i noćenje, prema tome koji su se izdaci mogli očekivati i koliko je određište bilo udaljeno. Statut predviđa mogućnost da netko nastrada „u službi“ za opću stvar. Općini se nameće dužnost pomoći mu i nadoknaditi ono što je pretrpio: zarobljenika treba otkupiti, nadoknaditi mu štetu i platiti liječenje, a ako tko pogine, njegove potomke tijekom 10 godina osloboditi javnih tereta.

Stranac koji bi želio postati Dvegrajcem morao se trajno doseliti te zatražiti da ga uprava i Vijeće prime među domaće. Ova dodjela „državljanstva“ mogla je biti popraćena uvjetima i rokovima, a onaj tko ih ne bi ispunio, morao se odseliti. Svaki doseljenik koji bi u Dvigradu ili njegovom kotaru prebivao godinu dana smatrao se dovoljno integriranim članom kojega ravnopravno zapadaju radne dužnosti i ostali tereti. Ako bi se neutralizirani Dvegrajac htio opet odseliti, morao je svoju namjeru unaprijed oglasiti kako bi njegovi vjerovnici imali priliku naplatiti potraživanja i zatražiti sudsku zaštitu svojih prava. Statut nizom odredbi o trajnom doseljavanju svjedoči o imigracijskoj popularnosti dvigradskog područja već početkom 15. stoljeća. Tu će privlačnost zadržati i u idućim stoljećima, posebno prema obližnjim prostorima Pazinske knežije gdje su uvjeti života bili teži, ali i kolonizacijom iz udaljenijih mletačkih posjeda na Jadranu (Jelinčić, 2007).

Dvigradska Općina uspostavila je mudar način “poticanja stanogradnje“ i održavanja urbane vitalnosti. Svakome Dvegrajcu ili onome koji je to tek želio postati besplatno se ustupala građevna čestica za podizanje kuće. To je njegovo pravo trajalo godinu dana i gasilo se, odnosno ustupalo drugome ako kuća ne bi bila izgrađena. Dvigradski statut pri tome je učinio sretan otklon od srednjovjekovnog načela *superficies solo cedit*, prema kojemu svaka gradnja pripada vlasniku zemljišta, a koja je demotivirala graditelje kuća zbog rizika ulaganja u tuđe.

2.5. Legende o Dvigradu

Mnoge dvigradske legende i priče nisu nikad zabilježene, nego postoje isključivo kroz usmenu predaju. Također, neke od njih nisu karakteristične samo za Dvigrad, nego su vezane za prostor čitave Istre, pa se prepričavaju po mnogim mjestima te se pri tome od mjesta do mjesta često susreću različite varijante iste priče (Bertoša, 2014).

Poznate legende o Dvigradu su sljedeće: legenda o osnutku grada, legenda o kugi, legenda o zakopanom blagu, legenda o Henryju Morganu te još tri manje poznate, a to su: Krug Sv. Anđela, legenda o Sv. Tijelu i legenda o grčkom kralju Atili.

U ovome poglavlju navedene su one legende koje su najpoznatije i često prepričavane te koje lokalno stanovništvo još i danas poznaje i prenosi budućim generacijama.

2.5.1. Legenda o osnutku grada

Ova legenda gradnju dviju utvrda tumači natjecanjem dvojice divova, odnosno braće blizanaca, međusobno i sa zmajem od Limske drage, oko lijepe ribareve kćeri. Zmaj se mogao pretvoriti u naočitog mladića, a divovi su, često izigrani, oglasili da će djevojku dobiti onaj koji prvi izgradi vlastitu kulu. To su i učinili preko noći, svaki na svojem brdu. No, djevojku ipak nisu dobili, jer je ona prestrašena mogućnošću da postane zatočenica u jednoj od kula izdahnuła te joj je duša prešla u sirenu s kojom se kupala. Ovu legendu danas mjesno žiteljstvo poznaje.

2.5.2. Legenda o kugi

Prema ovoj legendi, Dvigrad je nestao kada je njegove žitelje kaznio Bog, a spasio se samo mali pastir koji je čuvao ovce. Njemu je pred večer, u obliku ženske osobe, došla kuga te mu rekla da je ponese na stijenu Sv. Anđela, koja se nalazi kraj samog Dvigrada. Dječak joj je uzvratilo da je zabrinut kako će je tamo prenijeti, kada je ona velika, a on malen. No, kuga mu je odgovorila da je lagana i da neće biti problema. Kada ju je donio na stijenu, ona mu se predstavila kao kuga te rekla da će tu noć u Dvigradu svi umrijeti te da svoje bližnje upozori da izađu iz grada i tako se spase. Dječak je obavijestio mamu, brata i sestru te su oni otišli prema obližnjem Kanfanaru te su postali njegovi prvi stanovnici. U Dvigradu su doista svi umrli i kuće su se počele rušiti same od sebe.

Ova dvigradska legenda smatra se jednom od najpoznatijih te je zabilježena u nekoliko izdanja (Bertoša, 2014.)

2.5.3. Legenda o zakopanom blagu

Ova legenda ističe činjenicu da se za Dvigrad oduvijek mislilo da negdje ima zakopanog zlata. Tako su se jednom našla tri suradnika i odlučila ići kopati, kako bi našli blago. Kopajući su pronašli rupu u kojoj je bio vrč pun zlatnika, ali je na njemu sjedio vražić i od njih zatražio da mu u zamjenu za zlato daju njihove duše. Pohlepna družina nije imala vremena s njime se cjenkati i razmišljati o njegovoj ponudi, pa su ga htjeli otjerati s vrča, kako bi što prije ugrabili zlato. U trenutku kada su ga počeli vući za uši, uz veliku je buku

krila doletio veliki vrag, koji je trojicu udario šakom toliko snažno da se svaki od njih našao na drugom kraju Istre odnosno na tri različite strane poluotoka u obliku trokuta.

2.5.4. Legenda o Henryju Morganu

Henry John Morgan je bio istraživač, pustolov i vitez te jedan od najslavnijih pljačkaša u novom vijeku. Bio je jedan od rijetkih morskih razbojnika koji je znao kada se valja mirno povući s prikupljenim bogatstvom.

Ovo je legenda o novopronađenom blagu koje je zakopao kapetan Henry Morgan. Prema priči, slavni se engleski gusar borio protiv Španjolaca, ali je u jednom trenutku razljutio Engleze koji su ga htjeli uhvatiti. Bježeći pred potjerom, sakrio se u Limski zaljev te s posadom i dragocjenostima nastavio bježati prema Dvigradu, gdje je svoje blago zakopao. Poslije je ipak otplovio prema Jamajci, ali blago nije uzeo. Druga, pak, varijanta priče kaže da se Morgan u blizini Dvigrada i nastanio, osnovavši selo koje nosi njegovo prezime (Bertoša, 2014).

Legende su prisutne pretežito kod starijeg stanovništva, kako u Kanfanaru, tako i po selima. Stariji ljudi koji se još sjećaju nekadašnjih priča rijetko žele razgovarati o njima, većinom zbog straha i srama da ne budu ismijani, dok mlađi ljudi o legendama znaju mnogo manje. To su glavni razlozi zašto se o dvigradskim legendama gotovo i ne govori, a vrlo je vrijedno da budu zapisane. Ove spomenute priče već stoljećima čine dio osebnog dvigradskog imaginarija.

3. PRIMJER DOBRE PRAKSE ZA RAZVOJ KULTURNOG TURIZMA

Ovo poglavlje posvećeno je ideji poticaja i razvoja kulturnog turizma na području Dvigrada. Unatoč njegovom iznimno povoljnom strateškom položaju, posebnom kulturnom, povijesnom i turističkom vrijednošću stari grad je moguće uključiti u brojne programe i manifestacije kako bi se njegova povijest i tradicija održala i promovirala kroz postojeće i nadolazeće generacije. Dvigrad je uključen u jednu od takvih manifestacija istarskog projekta „Istra inspirit“, koji je dobar primjer za daljnje ideje i razvoj u tom smjeru. Poglavlje navodi primjer manifestacije „Morganovo blago“.

3.1. Manifestacija Morganovo blago

Program Istra Inspirit nudi događaj koji otkriva neke do sada nepoznate detalje iz istarske povijesti. Predstava „Morganovo blago“ nazvana je po Henryju Morganu, čuvenom britanskom gusaru i pomorcu koji se istaknuo u svojim pohodima po španjolskim kolonijama. Ruševine ove nekada bitne srednjovjekovne tvrđave nedaleko od Kanfanara i Rovinja danas su pozornica umjetnicima koji pjesmom i plesom oživljavaju Henryja Morgana i njegove pirate u mjuziklu prigodno nazvanom „Morganovo blago“ (slika 5).

Slika 5. Manifestacija Morganovo blago u Dvigradu

Izvor: (<http://www.istrainspirit.hr/hr/event/morganovo-blago>, 1. rujna 2015.)

Osim mjuzikla, gosti uživaju u razgledavanju tvrđave, posebnoj tematskoj večeri, prezentaciji starih zanata, degustaciji raznih autohtonih proizvoda te nastupu kulturno-umjetničkog društva Dvigrad (www.istriaexperience.com). Događajem se također uprizoruju zakoni iz Dvigradskog statuta. Osim predstave, posjetitelji mogu uživati i u bogatoj večeri tematski vezanoj za samu predstavu (www.kanfanar.hr).

Program „Morganovo blago“ se sastoji od pića dobrodošlice, razgledavanja Dvigrada uz glumačko vodstvo i priču o životu u Dvigradu prema zakonima iz „Dvigradskog statuta“, interaktivnog mjuzikla o blagu kapetana Morgana, bogate tematske večere, nastupa KUD-a Dvigrad, potrage za blagom kapetana Morgana, degustacije autohtonih proizvoda i druženja s glumcima.

Ovakve manifestacije obogaćuju kulturno-turističku ponudu, oživljavanjem povijesnih događaja na autentičnim lokacijama, kroz uprizorene istarske legende i mitove. Ovakva manifestacija je dobar primjer razvoja destinacije i privlačenja turista ponudom koja ne uključuje sunce i more, što i je jedan o glavnih ciljeva hrvatskog turizma. Dvigrad zahvaljujući svojoj bogatoj povijesti nudi pregršt mogućnosti za nesvakidašnja, jedinstvena iskustva i doživljaje te ih je važno znati iskoristiti, što možemo vidjeti na navedenom primjeru.

3.2. Udruga Dvegrajci

Udruga Dvegrajci osnovana je na osnivačkoj skupštini 9. prosinca 1995. u Kanfanaru, a osnovali su je stručni ljudi, entuzijasti, odnosno ljudi dobre volje. To su ljudi koji su spremni svoje sposobnosti i rad dragovoljno staviti na uslugu društvu s ciljem očuvanja, promicanja i valorizacije kulturnog i prirodnog naslijeđa na području Dvigrada i okolice. Svoje je ime dobila iz poznatog starog dokumenta Istarskog razvoda, gdje se žitelji Dvigrada zovu Dvegrajci. Njihova djelatnost se sastoji od istraživačke djelatnosti, edukativne, savjetodavno-informativne, izdavačke i muzejske.

- Istraživačka djelatnost udruge se sastoji od prikupljanja podataka i izrade dokumentacije na temu tradicijske baštine, zavičajnosti, kulturnog, povijesnog, graditeljskog i prirodnog naslijeđa općine Kanfanar te stvaranja banke podataka.
- Edukativna djelatnost sastoji se u globalnoj pedagogiji koja uključuje edukaciju i aktiviranje građana na sudjelovanju u akcijama vezanim za revitalizaciju i očuvanje kulturne i prirodne baštine te usavršavanje na interpretaciji i revitalizaciji kulturnih dobara i prostora.
- Savjetodavna-informativna djelatnost se sastoji u praktičnoj djelatnosti kojom se upućuju pojedinci i institucije na valorizaciju, planiranje razvoja i upravljanje kulturnim i prirodnim prostorom. Prikupljanje podataka, literature, organiziranje skupova, predavanja, izložbe, itd. (www.dvegrajci.hr).

Ova udruha je dobar primjer za očuvanje i valorizaciju kulturno-povijesnog naslijeđa Dvigrada i okolice.

ZAKLJUČAK

Dvigrad je danas jedan od najmonumentalnijih ruševnih kompleksa u Hrvatskoj, a značajan je osim razvoja kulturnog turizma i za istraživanje istarskog graditeljstva. Ljepote strukture srednjovjekovnog naselja, izuzetne po svojoj izvornosti, također su dobar primjer za proučavanje urbanizma i nezaobilazna cjelina u korpusu istarskih kasnosrednjovjekovnih gradskih i spomeničko-ambijentalnih cjelina. Repertorij i izvornost dvigradskih struktura temelj su mnogih proučavanja, od kojih većina tek treba započeti. Važno je vratiti živost ruševnom kaštelu i njegovim podgrađima te dočarati svakodnevicu njegovih stanovnika u dalekim stoljećima i prikazati s kakvim se izazovima nosila jedna zajednica srednjovjekovne Istre.

Bogatstvo kulturno-povijesnog nasljeđa te odličan geostrateški položaj, Dvigradu nude sve preduvjete kako bi postao područje kulturnog turizma. Kulturno-povijesno nasljeđe je nezaobilazan čimbenik sveukupnosti identiteta i prepoznatljivosti samoga grada, posebno na području kulture i kulturnog turizma. Revitalizacijom i valorizacijom staroga grada moguće je pridonijeti brojnim pozitivnim učincima. Okolno stanovništvo, kod kojeg se razvija osjećaj ponosa, uključuje se u promociju te se potiče i sam razvoj okolnih mjesta i kvaliteta življenja. Podizanjem svijesti o vrijednosti kulturno-povijesnog nasljeđa moguće je potaknuti njegovo očuvanje i zaštitu.

Postoje vrlo bliske veze između kulturno-povijesnog nasljeđa i turizma te vlastitim postojanjem i mijenjanjem jedno na drugo bitno utječu. Sustavni razvoj kulturno-turističke ponude donosi brojne prednosti, budući da se tako podiže kvaliteta ukupnog turističkog proizvoda, proširuje se potražnja izvan glavnih turističkih tokova, što je vrlo bitno posebice za središnji dio Istre. S obzirom da turizam pridonosi cjelokupnom gospodarskom razvoju, razvijanje kulturnog turizma i valorizacija kulturno-povijesnog nasljeđa koje je nastajalo tijekom niza stoljeća trebali bi biti jedan od primarnih ciljeva općine i raznih udruga koje su zadužene za očuvanje i kulturu grada.

Primjer manifestacije „Morganovo blago“ dobar je primjer razvoja destinacije i privlačenja turista ponudom koja ne uključuje sunce i more, što i je jedan o glavnih ciljeva hrvatskog turizma. Dvigrad zahvaljujući svojoj bogatoj povijesti nudi pregršt mogućnosti za nesvakidašnje doživljaje.

POPIS LITERATURE

1. Knjige:

Jelinčić, J., Lonza, N., 2007., *Dvigradski statut*, Državni arhiv u Pazinu, Pazin-Kanfanar.

2. Zbornici:

Baldini, M., 1998., Dvigrad i odabrani spomenici okolice u kasnoj antici i srednjem vijeku, u: *Kanfanar i Kanfanarština: zbornik radova sa znanstvenog skupa povodom 900. obljetnice prvog pisanog spomena Kanfanara*, ur. Bratulić, J., Kanfanar, 5. listopada 1996., Udruga za očuvanje i promociju naslijeđa, Dvegrajci-Kanfanar, str. 47.-48.

3. Časopisi:

Bertoša, S., 2014., Istarske priče i legende: primjer Dvigrada, *Dvegrajski zbornik: zbornik radova sa znanstvenog skupa „Crtice iz povijesti Kanfanarštine 2012. i 2013.“*, sv. 2., Kanfanar, str. 115.-128.

Bertoša, M., 1969., Antroponimija dvigradskog područja od 1400-1750, *Jadranski zbornik: prilozi za povijest Istre, Rijeke, Hrvatskog primorja i Gorskog kotara*, sv. VII/1966.-1969., Rijeka-Pula, str. 177.-179.

Ivančević, R., 199., Dvigrad: Uspavani blizanac nad presahlom rijekom, *Hrvatski zemljopis*, vol. 4, br. 25, str. 26.-27.

Meden, A., 2011: Crkve u Dvigradskoj općini kroz povijest, u: *I. Dvegrajski zbornik: zbornik radova*, sv. 1., Kanfanar, str. 63.-72.

4. Internetski izvori:

Karakteristike grada

<http://istra.lzmk.hr/clanak.aspx?id=773>, 1. rujna 2015.

Povijest Dvigrada

<http://www.istrapedia.hr/hrv/608/dvigrad/istra-a-z/>, 2. rujna 2015.

Crkva sv. Sofije

http://www.dvegrajci.hr/index.php?id_stranice=1&id_sp_grupe=1, 3. rujna 2015.

Crkva sv. Marije od Lakuća i unutrašnjost crkve

<http://www.kanfanar.hr/kultura/crkve>, 2. rujna 2015.

Crkva sv. Marije od Lakuća

<http://www.kanfanar.hr/kultura/crkve>, 1. rujna 2015.

Dvigradski statut

<http://www.istrapedia.hr/hrv/608/dvigrad/istra-foto/>, 3. rujna 2015.

Manifestacija „Morganovo blago“ u Dvigradu

<http://www.istrainspirit.hr/hr/event/morganovo-blago>, 1. rujna 2015.

Manifestacija „Morganovo blago“

<http://www.istriaexperience.com/hr/morganovo-blago>, 1. rujna 2015.

<http://www.kanfanar.hr/novost/405>, 1. rujna 2015.

Udruga Dvegrajci

<http://www.dvegrajci.hr/>, 6. rujna 2015.

POPIS SLIKA

Slika 1. Stari grad Dvigrad.....	4
Slika 2. Ostatci crkve sv. Sofije u Dvigradu	9
Slika 3. Crkva sv. Marije od Lakuća i unutrašnjost crkve	10
Slika 4. Dvigradski statut.....	12
Slika 5. Manifestacija „Morganovo blago“ u Dvigradu.	19

SAŽETAK

Rad se bavi značajnim ostacima kulturno-povijesnog nasljeđa na području grada Dvigrada. Budući da je kroz povijest bio dio različitih državnih režima, njihov utjecaj odrazio se i na građevine i kulturne spomenike, kao i na sam identitet grada.

U prvom dijelu rada ukratko je predstavljen Dvigrad kao napušteni drevni grad sa svojim ostacima zidina i spomenika koji danas čine povijesni lokalitet.

U drugom dijelu rada jezgrovito je prikazano kulturno-povijesno nasljeđe Dvigrada. Poseban akcent stavljen je na povijest grada, antroponimiju stanovništva na tom području od 1400. Do 1750., sakralne objekte koji i danas obogaćuju nasljeđe i pridonose urbanoj cjelini grada, dvigradski statut koji je danas jedan od najvrjednijih vrela koje je Dvigrad ostavio iza sebe te na temelju kojeg se može spoznati i osjetiti život Dvegrajaca prije šesto godina. Posljednje potpoglavlje posvećeno je dvigradskim legendama koje već stoljećima čine dio osebujnog dvigradskog imaginarija.

U posljednjem poglavlju naveden je primjer dobre prakse za razvoj kulturnog turizma, odnosno manifestacijskog turizma projekta Istra Inspirit koji svojim programom „Morganovo blago“ oživljava tradiciju, vjerovanja, kulturu i običaje ondašnjih stanovnika Dvigrada i prenosi ih na buduće generacije.

SUMMARY

The work discusses important cultural and historical remains on the Dvigrads territory. Concerning the fact that it had been under various governments, their impact reflected on constructions and monuments, but also on the cities identity.

First part represents Dvigrad in short lines, characterized as an abandoned ancient city within his ruins and monuments which today form a historical site.

Altogether history of Dvigrad will be presented during the second part with a special accent on the anthroponomy of the locals between AD 1400 till 1750 and sacral monuments which enrich and contribute the urban city whole. Statute book of Dvigrad is one of the most precious remains that enables us an insight to the life in Dvigrad six hundred years ago. Last subchapter is dedicated to legends of Dvigrad which have been a part of a distinctive imagery of Dvigrad for centuries.

The last chapter presents an example of good practice concerning the development of cultural tourism. In the first place it refers to the manifestation project of the Istra Inspirit association under the name Morgan's Treasure. The project, manifestation, revives tradition, believes, culture and customs of Dvigrads citizens in the past and passes them to newer generations.

Sažetak pregledala: Sunčana Tuksar-Radumilo, prof. engleskog jezika